

M. Šketan (1898 - 1937), Marin kirjallisuuden klassikko, syntyi Tošto Krešyn kylässä Marinmaassa ja kuoli Joškar-Olassa toukokuussa 1937. Hän toimi osastonjohtajana paikallishallinnossa ja työskenteli sanomalehden toimittajana, ohjaajana ja näyttelijänä.

Šketan on kirjoittanut lukuisia näytelmiä sekä romaanin "Erenger", joka käsittelee marilaisen kylän ja tavallisen ihmisen ongelmia 1920-luvulla, uuden poliittisen järjestelmän aikana.

Marin Kansallisteatteri nimettiin M. Šketanin teatteriksi vuonna 1948. Marin tasavallan teatterialan valtionpalkinto on nimeltään M. Šketanin palkinto.

Laskuvarjo

Teatteri on täynnä ihmisiä. Esitetään Tšavainin näytelmää *Elävä vesi*. Näytelmä on laadittu kolhoosityöläisille. Ensimmäinen näytös on päättynyt. On väliaika. Ihmiset poistuvat katsomosta ja nousevat yläaulan baariin. Näyttämöllä valmistetaan lavasteita seuraavaa näytöstä varten, joko syystä tai ilman syytä hakataan kymmenellä vasaralla. Tuntuu kuin oltaisiin rakennustyömaalla.

Baarissa jonotetaan kuin sotilaskommunismiin 1) aikaan.

- Minulle kaljaa!
- Antaisitko hedelmäjuomaa?
- Otan yhden pullan!

Pöydän ääressä eräissä kulmauksessa istuu kolme miestä. Yksi heistä on vanha, näyttää 60-vuotiaalta, kaksi muuta näyttävät nelikymmenvuotiailta. Vanhan miehen päälaki on kalju, sähkövalossa se kiiltelee kuin voideltu paistinpannu. Heidän edessään on kolme pulloa hedelmäjuomaa ja kolme lasia.

- Kyllä, nuorempi mies sanoo, juo lasillisen hedelmäjuomaa ja pyyhkäisee punaisia viiksiään. - Esitys on kaunis, osaavat näyttellä hienosti. Ipat-setä, piditkö sinä esityksestä? Ipat-ukko silittelee kaljuaan, juo hänkin kuplivia hedelmäjuomaa, sitten vastaa miettien:

- Ihan sopiva näytelmä... Tällaisia esityksiä näkee harvoin.
- Mistä pidit eniten?
- *Ovdat* 1) miellyttivät minua eniten. Näyttelivät oikein hyvin.
- Entä jumalan tytär? punaviiksinen kysyy. - Piditkö jumalan tyttärestä?

Kolmas mies näpsäyttää sormiaan sanoen:

- Voi, jumalan tytär on todella hyvä! Halaisin ja suutelin häntä mielelläni...

Ipat kääntää tukevaa kaulaansa katsoen miestä syrjäkarein.

- Natšuk-veli, Ipat sanoo, taidat vieläkin pitää kauniista naisista?

Sitten hän kaataa hedelmäjuomaa lasiin ja juo.

- Pidän, Natšuk vastaa. - Jumalan tyttären kaltaisen naisen puolesta antaisin vaikkapa henkeni... Kun katselen häntä, sydämeni alkaa takoa levottomasti. Mieleni heltyy.

- Niin, hän esittää jumalan tyttärtä hyvin, Ipat sanoo, mutta ei ole täydellinen. Sitä paitsi jumalan tytär lasketaan taivaasta alas köyden varassa. Voiko hän olla jumalan tytär, jos hän ei kykene laskeutumaan alas ilman köyttä! Nykyajan tytöt eivät tarvitse köyttä laskeutuakseen pilvistä maahan. He leijuvat alas laskuvarjolla. Mikä jumalan tytär se sellainen on, joka ei osaa laskeutua ilman laskuvarjoa!

1) sotilaskommunismi = Leninin bolševistinen diktatuuri

2) ovda = marin luontouskon metsänhenki

- Oletko nähnyt, miten laskuvarjolla laskeudutaan? punaviiksinen mies kysyy.
- Voi Pridon-veli, Ipat vastaa syvään hengähtäen. - Olen nähnyt ja melkein itsekin hypännyt...

- Niinkö?! Pridon ja Natšuk ihmettelevät. - Milloin? Viime kesänäkö?
- Niin, viime kesänä se oli... Ette kai ole kuulleet siitä... Olette te sellaisia...

Sukulaisia ollaan, mutta kun olen jo vanhentunut, ette koskaan käy minua katsomassa. En ole nähnyt teitä kolmeen vuoteen. Jos tätä esitystä ei olisi, en ehkä näkisi teitä vieläkään.

- Ei ole aikaa, sanovat Ipatin sukulaiset. - Mutta... Ipat-setä, kerro miten sen laskuvarjon kanssa kävi.

- Joudun puhumaan pitkään... Natšuk,veli, tuo pullo kaljaa, ehkä kieleni sitten luistaa paremmin... Tänä vuonna hedelmäjuoma vain kirveltää kieltäni...

Natšuk tuo kolme kaljapulloa ja panee ne pöydälle. Hän kaataa Ipatille. Ipat juo, silittelee partaansa ja kaljuaan ja alkaa puhua.

Kuuluu väliajan päättymismerkki, ihmiset menevät katsomoon. Ipat ja hänen sukulaisensa ovat lähdössä hekin.

- Ette varmaankaan ole pitkään aikaan nähneet lapsenlastani Majrukia... Oikein hyvä tyttö, terve, osaa tehdä työtä ja on älykäskin. Se pahuksen tyttö on vienyt minut melkein haudan partaalle! Majruk on työssä kaupungissa. Yöksi hän tulee kotiin. Viisi kilometriä ei ole hänelle mikään matka. Talvella hän hiihtää nopeammin kuin hevonen juoksee, kesällä kulkee jalan. Eikä se riitä, hän on alkanut käyttää *aeroplania*. Minä itse pelkään *aeroplania* ja olen varoittanut siitä Majrukiakin. Ehkäpä, minä sanoin hänelle, haluat heittää henkesi? Haluat varmaan jättää vanhan isoisäsi yksin? Älä lennä sillä aeroplanilla, minä sanoin hänelle!

- En enää, Majruk sanoi, ja ilman muuta se valehteli. - Mutta kerran minä vielä hyppään laskuvarjolla!

- Mikä se on? minä kysyin.

- Laskuvarjo on niin kuin sateenvarjo, hän sanoo, laskeudut kevyesti.

- No, viiden sylen korkeudelta saat hypätä sateenvarjolla mutta et ilman sateenvarjoa! Majruk nauroi katketakseen. Aloin suuttua.

- Miksi naurat? minä kysyin. Pidätkö isoisäsi sanoja naurettavina?

- En hyppää viiden sylen vaan tuhannen metrin korkeudesta, Majruk sanoi.

- Kuinka paljon se on?

- Kilometrin verran, kuulin hänen sanovan.

- Mistä hyppäät? minä kysyin.

- Aeroplanista, hän vastasi.

- Ja ilman muuta putoat takuulla maahan. Putoat ja sinusta tulee kiisseliä! Ja sitten sinut pitää koota haravalla ja lapiolla...

- En putoa, ja joka tapauksessa hyppään!

No, huomasin että Majruk oli tosiaan päättänyt hypätä. Aluksi luulin hänen laskevan leikkiä. Suutuin kovasti.

- Haluatko saada minut suremaan itseni kuoliaaksi?! Oletko kyllästynyt elämään? Majruk yritti saada sopua aikaan ja rauhoitteli minua kuin olisin pieni lapsi.

- Isoisä, hän sanoi. - Laskuvarjolla hyppääminen ei ole lainkaan vaarallista. Meidät kaikki on koulutettu hyvin. Ei ole mitään hätää.

- Niin, ei ole mitään hätää, kun sinusta tulee blinitaikinaa. Mutta miten minä kestan sen? Olen kasvattanut sinut ilman vanhempiasi, ja sitten sinusta tulee puuroa. Kuka hautaisi minut, kun kuolen?

- Älä pelkää, isoisä, ei minulle mitenkään käy, pysyn terveenä.

Huomasin että suuttumalla en pystynyt vaikuttamaan tyttöön. Arvelin että sillä tavoin en saisi häntä tottelemaan. Sen vuoksi piti keksiä jokin toinen keino. Niin tuumiskellen kysyin sopuisasti ja hellästi:

- Milloin te hypätte? Jos haluat hypätä, niin hypää vain, mutta jos sinusta tulee kiisseliä, älä ole isoisällesi vihainen. Milloin hypäät?

- Kaupunkiin tulee kolme aeroplania ensi keskiviikkona, silloin me hypätään, Majruk sanoi.

- No, jos niin on, niin hyvä on...

Itsekseni ajattelin: keskiviikkoyönä en nuku ollenkaan vaan valvon ja joka tapauksessa vartioin sinua. Tiistai-iltana Majruk tuli iloisena kotiin. Hän vihelteli ja lauloi kuin piristääkseen itseään. Hän kävi joessa uimassakin, ja minä ajattelin itsekseni: Voi, tyttönen! Pakotat itsesi hyppäämään aeroplanista, että lujittaisit luonnettasi.

- Majruk, minä kysyin, oletko luvannut hypätä?

- En ole luvannut mitään, hän vastasi.

- Joka tapauksessa, jos minä päätän hypätä, niin hypään. Vahvistan hermojani, hän sanoi.

Katsokaa heitä, hyppäävät pilvistä vain vahvistaakseen hermojaan kuin olisivat puupalikoita!

- No, vahvista pois hermojasi, mutta aeroplanista sinä et kyllä hyppää. Minä, vanha kettu, onnistun vartioimaan sinua. En anna sinun hypätä aeroplanista. Vahvista hermojasi maassa äläkä niin kuin lintu, pilvien tasalla...

Majruk meni nukkumaan ja nukahti heti. Minä otin hänen kenkensä, sandaalinsa ja sukkansa ja vein ne latoon olkien alle piiloon. Menepä nyt hyppäämään! minä ajattelin. Paljain jaloin et lähde minnekään, ajattelin, toista kenkäpariasi ei vielä ole korjattu, pohja on rikki.

Ehkä hän häpeäisi kehoja jalkineitaan. Vaikka olin vienyt hänen jalkineensa latoon, en uskaltanut nukkua. Istuin kuistilla kuin olisin ollut vartiossa rintamalla. Valvoin koko yön, ja minua nukutti. Kävin pihalla ja palasin makuusijalleni. Siellä oli huopa ja pehmeä tyyny...

Kokeilin tyynyä, se tuntui hyvältä... En muista nukahtaneeni. Nukuin kuin karhu!

Herätessäni huomasin, että kello oli yhdeksän! Yhtäkkiä muistin Majrukin - Majrukia ei näkynyt! Hänen makuusijansa oli tyhjä. Mihin hän on ehtinyt lähteä? minä ajattelin.

Juoksin pihalle, huusin, en saanut vastausta... Menin kasvimaalle, huusin, vastausta ei kuulunut. Nousin latoon. Ajattelin että hän ehkä oli löytänyt jalkineensa piilosta. Ei, ne kaikki olivat paikoillaan. Ehkä hän oli juossut paljain jaloin? Etsin hänen vanhoja jalkineitaan aitan edustalta. Ehkä hän häpeämättä oli pannut ne jalkaansa ja lähtenyt kaupunkiin? Ei, kengät olivat paikoillaan. Miten hän oli lähtenyt ilman kenkiä? Katsoin kuistille, joka oli tyhjä: siellä olivat riippuneet talvella tehdyt huopikkaat - nyt ne olivat häipyneet. Nyt selvisi, mitä hän oli pannut jalkaansa!

Mitä tehdä? Olin järkyttynyt. Tunsin olevani voimaton. Nyt oli haettava kori ja lapio ja koottava talteen se, mitä Majrukista oli jäljellä. Seisoessani siinä huomasin, ettei aurinko vielä ollut korkealla. Ajattelin että jos juoksisin kovaa vauhtia kaupunkiin, ehtisin estää Majrukia hyppäämästä. Ajattelin että pelastaisin tyhmän tytön.

Minullakin oli jalassa huopikkaat. Riisuin vanhat huopikkaat, otin ne kainalooni ja kiisin nopeasti kuin aeroplan. Ajattelin että en anna Majrukin hypätä! Tulin kaupunkiin ja olin aivan ihmeissäni: kaupunki oli tyhjä. Siellä täällä joku vanha ukko tai akka. Nuorisoa ei näkynyt missään.

- Mihin väki on häipynyt? kysyin eräältä vanhukselta. - Missä hypitään?

Vanhus ei halunnut keskustella.

- Kaupungin puistossa hypivät vuohet, hän vastasi. - Mene sinne katsomaan.

- En tarkoita vuohia vaan ihmisiä, minä sanoin. - Sano nopeasti, missä hypitään!?

Vanhus osoitti sormellaan asemalle päin sanomatta mitään. Sabotaasi, minä ajattelin.

Katsoin aseman suuntaan: siellä todellakin lenteli aeroplan. Koska minulla oli ollut kiire, en ollut huomannut sitä. Pompin asemalle kuin pallo. Kuljin aseman kautta, aeroplan näytti vieläkin olevan kaukana. Juoksin varmaan neljä kilometriä. Juoksin ja ajattelin, että Majruk ehkä sittenkin hyppää ennen kuin ehdin estää sen.

Ipat vaikeni. Hän poimi taskustaan sätkän ja täytti piippunsa. Sitten hän silitteli päätään.

- Ipat-setä, kerro Majrukista ennen kuin unohdat, Pridon sanoi.

- Kerron kyllä, kunhan et hoputa minua... Sen laskuvarjon takia sain tietää paljon uutta. Lentokenttä ja lentäminen olivat minulle tuntemattomia asioita. Olin koskettavinani pilveä, se oli vesihöyryä, kuin sumua. Olin luullut että pilvi on kova ja painava kuin kivi. Kerronpa teille, miten kaikki tapahtui. Tulin lentokentälle, siellä oli ihmisiä kuin metsässä puita. Olin väsynyt kuin koira. Kysyin joltain ihmiseltä, kuka oli päällikkö.

- Mikä päällikkö? hän kysyi.

- Sateenvarjohyppyjen päällikkö.

- Tuolla, hän sanoi ja osoitti sormellaan.

Hän vei minut jonkun naisen luokse:

- Tämä nainen voi antaa sinulle tietoja.

- Etsin päällikköä, en naista..., minä sanoin.

- Mitä pappa haluaa? kysyi nainen, joka oli hävyttömästi pukeutunut ylleen housut. -

Haluatko sinäkin hypätä laskuvarjolla?

- En tarvitse laskuvarjoa, mutta missä on Majruk, Majra Jambarsheva?

- Tuolla, hän vastasi ja osoitti kohti taivaan sineä. Siellä hyrиси airoplan kohoten kohti yläilmoja. - Jambarsheva hyppää kohta, hän sanoi.

- Miksi annat tuon tyhmän tytön hypätä? Mitä minä nyt teen? En ottanut koria enkä lapiota mukaan. Miten saan hänet kootuksi, että voin kuljettaa hänet kotiin?

- Mihin tarvitset koria ja lapiota? housujalkainen nainen kysyi.

- Siksi että hän putoaa aeroplanista kivenä maahan. Putoaa ja hajoaa palasiksi. Eihän häntä voi koota muuten kuin lapiolla.

Kaikki lähettyvillä olleet räjähtivät nauramaan.

- Älä pelkää, pappa, nainen sanoi ja osoitti ympärillään seisovia. - Nämä kaikki ovat hypänneet laskuvarjolla, eikä kukaan ole hajonnut palasiksi.

Katsoin ympärilleni: kaikilla oli yllään hävyttömät housut, ja kaikki nauroivat. Yksi niistä oli tuttu naapurikylän poika. Hän sanoi:

- Ei tarvitse pelätä... Katso, kun lapsenlapsesi hyppää... Tule panemaan jalkaasi huopikkaat äläkä seiso paljain jaloin.

Tunsin itseni puolikuolleeksi, seisoin siinä hölmistyneenä huopikkaat kainalossa ja taivutin päätäni taaksepäin nähdäkseni aeroplanin. Aeroplan hyrиси ja kiiksi kuin hopea. Siellä täällä taivaalla näkyi pilvenhattaroita.

Aeroplan lensi yläpuolellemme ja meni ohitse. Äkkiä aeroplanista erkani jotain pallomaista.

- Hän hyppäsi, hän hyppäsi! ympärillä huudettiin.

Kahdessa, kolmessa sekunnissa ehdin ajatella vaikka mitä pahoja ajatuksia. Nyt sinä, tyhmä tyttö, kyllä putoat maahan! Sitä vartenko sinut kasvatin?! Tahdoin itkeä ja huutaa mutta en saanut ääntä. Sillä hetkellä Majrukin pään yläpuolelle avautui sateenvarjo... Arvelin että tuuli kuljettaa varjon harhaan ja kiepauttaa sen solmuun. Juoksin häntä kohti, ja tuntui kuin muutkin olisivat juosseet, kuului askelten kopinaa. Majruk laskeutui ja yritti vapautua sateenvarjon köysistä. Äkkiä huomasin, että hänen oikeasta jalastaan puuttui huopikas.

Tulin vihaiseksi:

- Nyt olet hypännyt! Olet nyt varmaan helpottunut! Olet hypännyt ja varmaankin kadottanut huopikkaasi?! Missä toinen huopatossusi on?

- Ehkä se jäi pilviin, Majruk nauroi iloisena.

- Ei ole syytä olla iloinen, huopikas oli aivan uusi ja sitä paitsi karitsanvillaa. Miten se haetaan sieltä pois?

Kuultuaan sanani muuan lentokentän marilainen työntekijä vei minut aeroplanin luokse.

- Nouse itse huopikastasi etsimään, hän sanoi. - Ehkä se jäi tuon pilven päälle?

Aeroplan oli juuri laskeutunut ja pysähtyi hyristen.

- Nousen takuulla..., minä vastasin. - Säälä huopikasta, se on uusi ja sitä paitsi karitsanvillaa.

Minut vietiin aeroplaniin ja kiinnitettiin nahkavyöllä. Lentokentän marilainen työntekijä sanoi jotain lentäjälle ja poistui. Aeroplan hyrisi ja lähti liikkeelle nopeasti kuin paha henki. Tuntui kuin sydän olisi reväistynyt rinnastani. Myöhemmin alkoi tuntua hyvältä ja koko vartaloni oli höyhenenkevyt. Istuin paikoillani pidellen kiinni penkistä, ja aeroplan kohosi yhä korkeammalle. Katsoin alas maahan enkä voinut olla nauramatta: ihmiset olivat kuin pieniä palleroita. Saatoin nähdä kauas. Meidän kylä oli alapuolellani, oman talonikin tunnistin selvästi. Aeroplan kohosi yhä korkeammalle, hyrisi ja keinui kuin kehto. Kun katsoin toisen kerran alas, olin aivan ihmeissäni. Alapuolellamme oli pilvi. Auringonvalossa se näytti kiveältä. Ahaa, minä ajattelin, tuollainen pilvi siis on, se todella näyttää kiveältä. Katsoin tarkkaan: erään pilven reunalla oli jotain mustaa, joka vaikutti huopikkaalta. Varmaan se on Majrukin huopasaapas! minä ajattelin.

- Seis, huusin lentäjälle. Jostain syystä lentäjä ei kuullut, jyrisytti vain lentokonettaan. Huusin vielä kerran: - Pydähdy vaikka vain minuutiksi, ole hyvä!

Lentäjä ei kääntänyt päätänsä, ajoi vain airoplaniaan. Huusin kolmannen kerran, kaikkiin voimin:

- Ole hyvä ja anna minulle sateenvarjo! Hyppään huopikasta hakemaan.

Lentäjä ei kuullut. Lisäksi hän käänsi aeroplaninsa ja syöksyi suoraan kohti pilven reunaa. Pelkäsin kovasti ja ajattelin, että nyt hänen aeroplaninsa osuu pilveen ja menemme palasiksi. Huusin pelosta kuin olisin irronnut ruumiistani:

- Seis! Aeroplanisi syöksyy pilveen! Vasemmalle, vasemmalle, käännä vasemmalle!

Istuin paikoillani kuin kuollut. Lentäjä ei kuullut: ajattelin ettei hän näe eikä kuule mitään... Viiden minuutin kuluttua laskeuduimme lentokentälle. Marilainen lentokenttämies tuli luokseni nauraen.

- No, hän kysyi, löysitkö huopikkaasi?

Myös Majruk tuli paikalle juosten. Katsoin häntä ja huomasin, että hänen kummassakin jalassaan oli huopikas.

- Kun hyppäsin, köydet kiertyivät ja tuuli kuljetti minut sivuun, silloin saapas putosi jalastani. Mutta sinä sait ilmakasteen...

- Kiitos ilmakasteesta, minä vastasin, mutta pelkäsin niin että koko sisikuntani tyhjentyi.

Ipat täytti jälleen piippunsa tupakalla, silitteli jälleen kaljuaan ja päätti kertomuksensa.

- Tämän laskuvarjon takia sain paljon tietoa. Majruk on sen jälkeen hypännyt vielä kaksi kertaa. Enää en estele häntä - hypätköön vain. Totta on, että laskuvarjo auttaa hermojen hallinnassa!